

Accountantsverslag 2018

Gemeente Gooise Meren

3 juli 2019

Aan de raad van gemeente Gooise Meren
T.a.v. M. Knibbe, raadsgriffier
Postbus 6000
1400 HA BUSSUM

Amstelveen, 3 juli 2019
Kenmerk: RB/NS/DR/AA19-1181

Ter informatie: De digitale versie van dit document is vanaf de inhoudspagina interactief. Aan de hand van de menustructuur kan door het document genavigeerd worden. Via een klik op het BDO-logo gaat u steeds één stap terug in de menustructuur totdat u uiteindelijk weer in het hoofdmenu (de inhoudsopgave) uitkomt.

Geachte leden van de raad,

Wij hebben de jaarrekening 2018 van gemeente Gooise Meren (hierna te noemen 'gemeente') gecontroleerd. Zoals afgesproken in onze opdrachtbevestiging, ontvangt u hierbij ons accountantsverslag 2018. In dit verslag hebben we de belangrijkste bevindingen en conclusies van de jaarrekeningcontrole opgenomen.

Onze bevindingen en aanbevelingen hebben wij afgestemd met de verantwoordelijke portefeuillehouder. Een afschrift van dit verslag is toegezonden aan het college van burgemeester en wethouders.

Het opstellen en controleren van de jaarrekening vraagt elk jaar weer een aanzienlijke inspanning. Bij deze willen wij alle betrokken medewerkers van de gemeente bedanken voor de constructieve en plezierige samenwerking tijdens de controle.

Wij vertrouwen erop u met dit verslag van dienst te zijn. Vanzelfsprekend zijn wij graag bereid om een nadere toelichting op de inhoud te geven.

Met vriendelijke groet,
BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

w.g.
H.C.J. Bot RA

Inhoudsopgave

Gemeente Gooise Meren

1. Dashboard accountantscontrole

2. Uitkomsten jaarrekeningcontrole

3. Resultaat en financiële positie

4. Belangrijkste bevindingen

Bijlagen

1. Dashboard accountantscontrole

Strekking controleverklaring	Top 3 aandachtspunten voor 2019	Resultaat 2018												
<ul style="list-style-type: none"> De jaarrekening 2018 is getrouw en rechtmatig. Ongecorrigeerde controle verschillen blijven onder de goedkeuringstolerantie. Jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening. De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar en het BBV wordt nageleefd. De WNT is nageleefd. Wij hebben geen bevindingen ten aanzien van de SiSa-bijlage. De samenwerking is prettig verlopen. Wel hebben wij een aantal leerpunten onderkend. 	<ul style="list-style-type: none"> Preventieve controle op naleving Europese en interne aanbestedingsregels. IT-Beheersomgeving. Doorontwikkeling Administratieve Organisatie en Interne Controle (naar rechtmatigheidsverklaring in 2021). 	<p>Het resultaat over 2018 bedraagt € 1,5 miljoen positief (na mutaties in reserves), terwijl € nihil was begroot. Het resultaat wijkt 1% af van de totale begrotingsomvang.</p> <table> <tr> <th>(x €1.000)</th><th>2018</th><th>Begroting na wijzigingen</th></tr> <tr> <td>Saldo van baten en lasten</td><td>6.423</td><td>3.271</td></tr> <tr> <td>Mutatie reserves</td><td>(4.921)</td><td>(3.271)</td></tr> <tr> <td>Resultaat</td><td>1.502</td><td>0</td></tr> </table>	(x €1.000)	2018	Begroting na wijzigingen	Saldo van baten en lasten	6.423	3.271	Mutatie reserves	(4.921)	(3.271)	Resultaat	1.502	0
(x €1.000)	2018	Begroting na wijzigingen												
Saldo van baten en lasten	6.423	3.271												
Mutatie reserves	(4.921)	(3.271)												
Resultaat	1.502	0												
Ontwikkeling GREX	Overige aandachtspunten	Uw financiële positie vergeleken												
<ul style="list-style-type: none"> Actualisatie van de grondexploitaties heeft niet geleid tot een tussentijdse winstneming. Per ultimo boekjaar 2018 is de grondexploitatie Storklocatie nog lopend. De nog te realiseren opbrengsten bedragen € 1,3 miljoen en de nog te realiseren kosten bedragen € 0,2 miljoen. Het nog te verwachten resultaat bedraagt € 0,2 miljoen negatief, waarvoor reeds in het verleden een voorziening is gevormd. In 2018 wordt hiervoor een dotatie aan de voorziening van € 107.000 gedaan. De risico's ten aanzien van de grondexploitaties lijken hiermee beperkt. 	<ul style="list-style-type: none"> Aanbestedingsrechtmatigheid: Naar aanleiding van de spendanalyse hebben wij de lasten uit hoofde van een aantal contracten als onrechtmatig meegewogen in ons oordeel. De geconstateerde fouten hebben betrekking op diensten en leveringen. Sociaal domein: Voor een bedrag van € 0,1 miljoen kon onvoldoende controle-informatie worden aangeleverd waaruit bleek dat de prestaties zijn geleverd voor de zorglasten. Daarnaast hebben de onzekerheden voor € 0,3 miljoen betrekking op PGB's. 	<ul style="list-style-type: none"> De ratio weerstandsvermogen (7,88) is hoger dan de begroting 2018 (3,70) en voorgaand jaar (4,00). Vergeleken met de peergroup ligt de gemeente Gooise Meren qua financiële positie in lijn met het gemiddelde van gemeenten met een omvang van tussen de 50.000 en 100.000 inwoners, hieruit kan geconcludeerd worden dat de financiële positie van de gemeente Gooise Meren goed is. 												

2. Uitkomsten jaarrekeningcontrole

2.1 De jaarrekening is getrouw & rechtmatig

2.2 Toelichting fouten en onrechtmatigheden

2.3 BBV, WNT en Sisa

2.4 Top 3 aandachtspunten voor 2019

2.1 De jaarrekening is getrouw & rechtmatig

De jaarrekening 2018 is getrouw & rechtmatig

Wij hebben bij de jaarrekening 2018 van de gemeente Gooise Meren een goedkeurende controleverklaring afgegeven met betrekking tot de getrouwheid en rechtmatigheid. Een goedkeurende verklaring met betrekking tot getrouwheid betekent dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2018 als van de activa en passiva per 31 december 2018 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV). Wij hebben enkele controleverschillen geconstateerd van beperkte omvang welke door de gemeente zijn gecorrigeerd. Naast de geconstateerde en verwerkte controleverschillen, zijn tijdens onze controle tevens resterende controleverschillen geconstateerd ten aanzien van getrouwheid en rechtmatigheid.

Post/omschrijving van de toelichting	Fouten (* € 1.000)	Onzekerheden (* € 1.000)	Verwijzing
Getrouwheid			
Sociaal domein ZIN	82	125	Paragraaf 4.4
Sociaal domein PGB	-	320	Paragraaf 4.4
Nagekomen factuur Sociaal Domein jeugdhulp 2017	155	-	Paragraaf 2.2
Totaal	237	445	
Rechtmatigheid			
Overschrijding investeringskredieten	273	-	Paragraaf 2.2
Sociaal domein ZIN	82	125	Paragraaf 4.4
Sociaal domein PGB	-	320	Paragraaf 4.4
Nagekomen factuur Sociaal Domein jeugdhulp 2017	155	-	Paragraaf 2.2
Aanbestedingsrechtmatigheid	701	-	Paragraaf 2.2
Totaal	1.211	445	

De goedkeuringstolerantie bedraagt € 1.510.000 voor fouten en € 4.530.000 voor onzekerheden. Wij concluderen dat de resterende niet-verwerkte controleverschillen zowel individueel als gezamenlijk niet materieel zijn voor de jaarrekening als geheel en zijn derhalve voornemens een goedkeurende verklaring te verstrekken met betrekking tot de getrouwheid en rechtmatigheid.

2.2 Toelichting fouten en onrechtmatigheden

Krediet Overschrijdingen € 273.000	1. Kredietoverschrijdingen In het kader van de begrotingsrechtmatigheid hebben wij tevens de lastenoverschrijdingen op investeringskredieten beoordeeld om vast te stellen of de gerealiseerde uitgaven binnen de door de gemeenteraad geautoriseerde begroting zijn gebleven. Uit deze analyse blijkt dat op diverse investeringskredieten sprake is van een overschrijding van de door de gemeenteraad vastgestelde investeringskredieten. Volgens het kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV is hierbij in principe sprake van een onrechtmatigheid, maar telt deze niet mee voor het oordeel indien alsnog goedkeuring is gegeven aan de overschrijdingen. Hiervan is in de meeste gevallen sprake. Van een onrechtmatige overschrijding is ook geen sprake als deze samenhangt met een ander investeringskrediet. De overige kredietoverschrijdingen beneden de materialiteit die wel meetellen in ons oordeel bedragen gesaldeerd € 273.000.
Onrechtmatige aanbestedingen van € 701.000	2. Aanbestedingen In het kader van de rechtmatigheidscontrole hebben wij de juiste toepassing de Europese aanbestedingsrichtlijnen gecontroleerd aan de hand van een zogenaamde inkoopanalyse. Naar aanleiding van deze inkoopanalyse hebben wij lasten uit hoofde van een aantal contracten als onrechtmatig meegewogen in ons oordeel. De geconstateerde fouten hebben betrekking op ten onrechte niet aanbestede diensten en leveringen. Momenteel is sprake van een (groot) tekort aan personeel in de lokale overheid, waardoor ook door gemeente Gooise Meren op grotere schaal wordt ingehuurd. Op dit moment wordt dit opgelost door gebruik te maken van verschillende bureaus, waardoor tot op heden geen sprake is van een onrechtmatigheid boven de Europese aanbestedingsgrens. Om onrechtmatigheden in de toekomst te voorkomen adviseren wij u een raamovereenkomst (Europees aanbesteed) af te sluiten voor de inhuur van personeel.
Onzekerheden Sociaal Domein ad € 445.000	3. Onzekerheden in het kader van het Sociaal Domein Op basis van de uitgevoerde controlewerkzaamheden ten aanzien van het Sociaal Domein hebben wij onzekerheden (geëxtrapoleerd) geconstateerd van circa € 445.000. Dit komt overeen met de calculatie van de gemeente Gooise Meren en de Regio Gooi- en Vechtstreek.
Fout WMO vervoer € 82.000	4. Fout WMO vervoer Door de regio Gooi- en Vechtstreek is een fout van € 82.000 gerapporteerd. Deze fout heeft geheel betrekking op de overschrijding van zones en werkelijk declarabele kilometers met betrekking tot het onderdeel WMO vervoer.
Nagekomen factuur ad € 155.000	5. Nagelaten factuur Sociaal Domein jeugdhulp 2017 Uit de voortgezette controle is gebleken dat in 2019 nog een factuur van € 155.367 is ontvangen voor afrekening gesloten jeugdhulp 2017. De factuur is in 2019 als kosten verantwoord, maar heeft nog betrekking op 2017 en had derhalve in de jaarrekening 2018 moeten worden verwerkt.

2.3 BBV, WNT en Sisa

Het BBV wordt nageleefd	<p>Bevindingen ten aanzien van naleving van de wettelijke verslaggevingsregels (BBV)</p> <p>Wij hebben vastgesteld dat uw gemeente de wettelijke verslaggevingsregels (BBV) heeft nageleefd. Verder zijn wij van mening dat de jaarstukken van de gemeente Gooise Meren zeer omvangrijk zijn. De jaarstukken inclusief bijlagen zijn bij elkaar 197 pagina's en dit maakt dat het niet eenvoudig is om kennis te nemen van de jaarstukken en de hoofdlijnen daarvan. Naar onze mening neemt de leesbaarheid en informatiewaarde van de jaarstukken af naarmate de omvang toeneemt. Ons advies is om te bezien of de jaarstukken voldoen aan de informatiebehoefte van alle belanghebbenden/stakeholders en mogelijk in te korten waardoor het inzicht kan toenemen.</p>
WNT-verantwoording voldoet aan de vereisten.	<p>Naleving van de (publicatieverplichtingen) WNT</p> <p>De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is met ingang van 2013 van toepassing en vervangt tegelijkertijd de Wopt (Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens). Doelstelling van de wet is te verhinderen dat instellingen in de publieke en semipublieke sectoren rechtens in staat zijn bovenmatige bezoldigingen toe te kennen.</p> <p>Voor gemeenten geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt. De algemene bezoldiging voor een topfunctionaris mag voor 2018 niet meer bedragen dan € 189.000 per jaar. De externe accountant is belast met de controle op de naleving van de WNT door de instelling.</p> <p>Overschrijding van de bezoldigingsnorm wordt aangemerkt als een onverschuldigde betaling, die door de topfunctionaris terugbetaald moet worden aan de instelling. Gebeurt dit niet, dan is BDO als accountant wettelijk verplicht om bij het ministerie melding te doen van deze onverschuldigde betaling. Wij hebben tevens een meldingsplicht indien u geen of onjuiste gegevens heeft gepubliceerd in de jaarrekening.</p> <p>Wij hebben vastgesteld dat de bezoldigingen over 2018 van de gemeente Gooise Meren niet strijdig zijn met de WNT en dat de jaarrekening 2018 van de gemeente Gooise Meren voldoet aan de publicatieverplichtingen van de WNT.</p>
Geen bevindingen SiSa-bijlage	<p>SiSa-bijlage</p> <p>Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachting accountantscontrole SiSa 2018. Op grond van ons onderzoek hebben wij bij uw specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden. Zie tevens bijlage B.</p>

2.4 Top 3 aandachtspunten voor 2019

Inleiding	<p>Inleiding</p> <p>Naar aanleiding van onze controle van de jaarrekening 2018 hebben wij een aantal bevindingen en aanbevelingen over het afgelopen boekjaar weergegeven. Daarnaast willen wij, vanuit onze natuurlijke adviesfunctie, de volgende top 3 van aandachtspunten voor het komende jaar benoemen.</p>
1. Ontwikkelingen in grondexploitatie	<p>Preventieve controle op naleving Europese en interne aanbestedingsregels</p> <p>Tijdens de interimcontrole hebben wij geconstateerd dat wij niet kunnen steunen op de interne beheersmaatregelen in het proces ten aanzien van aanbestedingen, vooral omdat niet wordt afgedwongen dat inkopen via het centrale inkoopstelsel verlopen. Evenals voorgaande jaren heeft de gemeente Gooise Meren daarom achteraf een zogenaamde 'spendanalyse' uitgevoerd. Hoewel de geconstateerde fout van € 701.000 lager is dan de materialiteit is nog steeds sprake van aanzienlijke fouten. Wij adviseren maatregelen (in de processen) te treffen die de kans op dergelijke fouten beperkt. Wij hebben begrepen dat de gemeente dit punt onderkent en ook actie onderneemt met aandacht voor het op orde brengen van het contractmanagement en beheersmaatregelen op het gebied van inkoop.</p>
2. Doorontwikkeling AO en VIC	<p>Doorontwikkeling Administratieve Organisatie en Interne Controle</p> <p>In onze managementletter hebben wij geconstateerd dat van een aantal processen de beheersmaatregelen in het proces niet altijd aanwezig of zichtbaar zijn. Wij hebben per proces aangegeven welke maatregelen mogelijk zijn, in combinatie met de beheersmaatregelen in de systemen. We hebben de afgelopen jaren gezien dat er stappen zijn gezet in de verdere ontwikkeling van de interne controle, maar constateren ook dat voor de accountantscontrole in veel gevallen niet gesteund kan worden op (zichtbare) interne beheersingsmaatregelen. Naar onze mening zal dit ook in 2019 opnieuw aandacht vragen, in combinatie met ontwikkelingen zoals de rechtmatigheidsverantwoording van het college vanaf 2021.</p>
3. IT Beheersomgeving	<p>IT Beheersomgeving</p> <p>In onze managementletter hebben wij uitgebreid gerapporteerd over de IT-beheersmaatregelen. De IT-omgeving voldoet (nog) niet aan alle vereisten die door de accountant gesteld wordt, maar inmiddels zijn wel stappen gezet. Mede gezien het onderbrengen van diverse interne controlemaatregelen in de IT-beheersomgeving, adviseren wij de IT-beheersomgeving verder te optimaliseren. Wij beoordelen deze opnieuw bij de interimcontrole 2019.</p>

3. Resultaat en financiële positie

3.1 Resultaat 2018

3.2 Uw financiële positie vergeleken

3.1 Resultaat 2018

Resultaat 2018 ten opzichte van de gewijzigde begroting bedraagt € 1,5 miljoen positief

Het resultaat van de gemeente Gooise Meren over het jaar 2018 ten opzichte van de gewijzigde begroting bedraagt € 1,5 miljoen voordelig. In het onderstaand overzicht is het resultaat in het kort weergegeven:

Overzicht van baten en lasten	2018 (x €1.000)	Begroting na wijzigingen (x €1.000)	Verschil	In %
Saldo van baten en lasten	6.423	3.271	3.152	96%
Onttrekkingen reserves	11.946	11.258	688	6%
Dotatie aan reserves	-16.867	-14.529	-2.338	16%
Resultaat	1.502	-	1.502	-100%

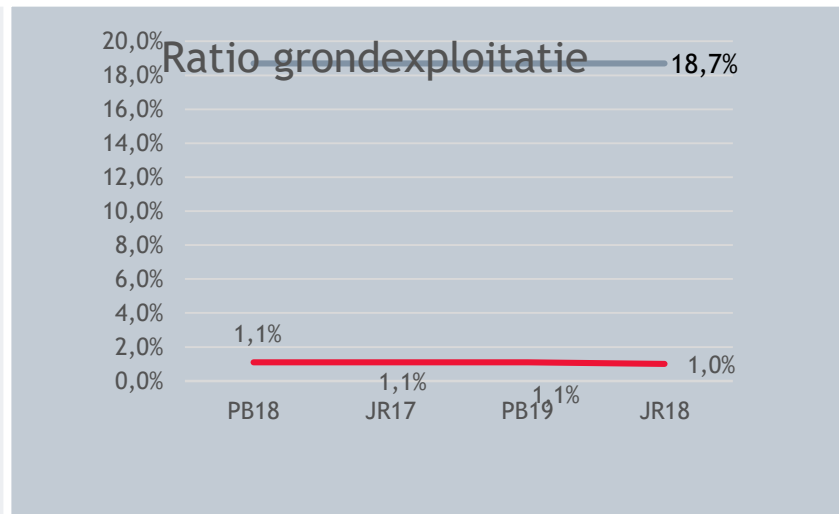
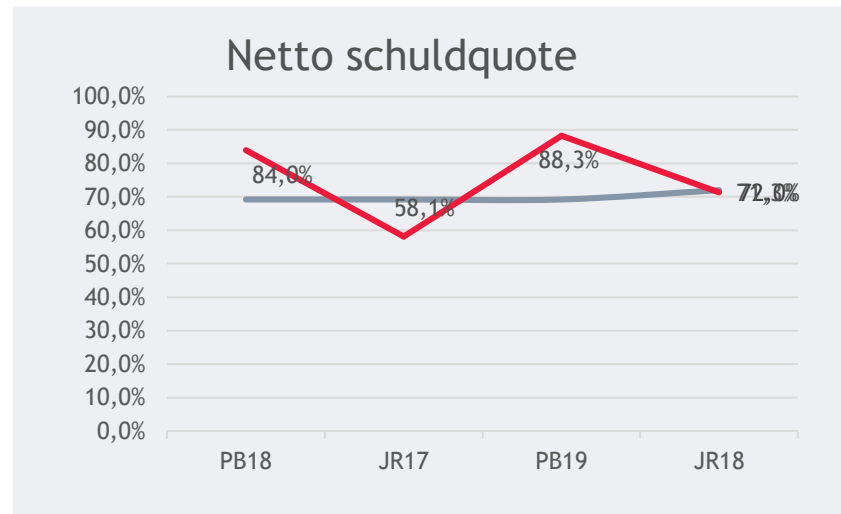
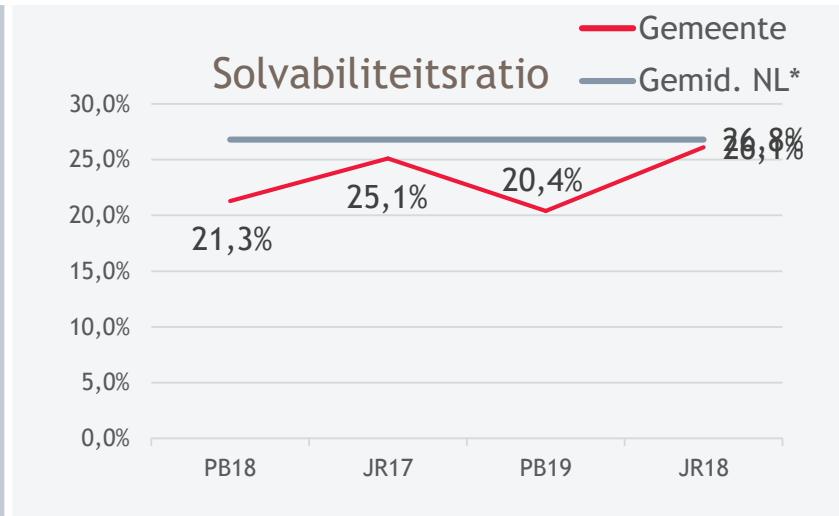
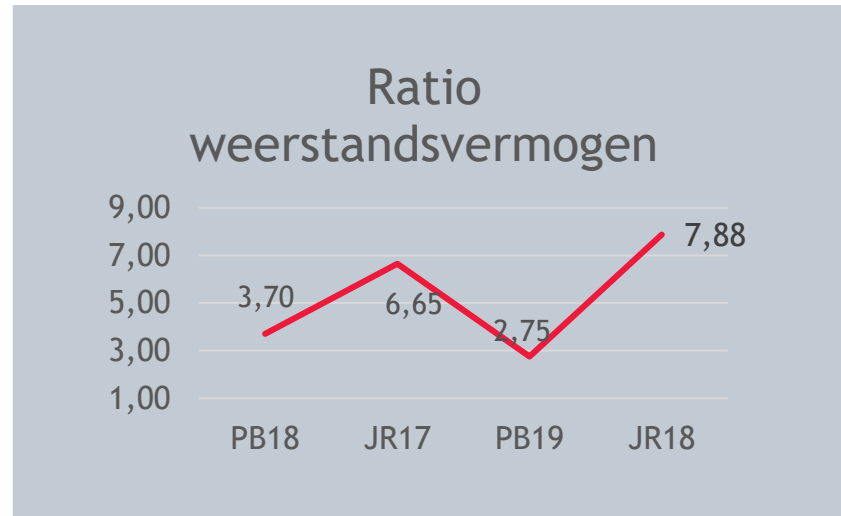
De belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de begroting na wijzigingen worden veroorzaakt door:

- Toename pensioenverplichtingen en wachtgelden wethouders: € 1,6 mln (nadelig)
- Aanpassing voorzieningen o.b.v. actualisatie beheerplannen: € 1,5 mln (voordelig)
- Minder uitgaven BUIG en BBZ: € 1,0 mln (voordelig)
- Minder kosten ambtelijk apparaat: € 0,7 mln (voordelig)
- Diverse voor- en nadelen overige programma's: € 0,1 mln (nadelig)

In de jaarrekening in hoofdstuk 1 heeft de organisatie een toelichting opgenomen van de belangrijkste verschillen tussen de gewijzigde begroting en de realisatie.

Het resultaat 2018 wijkt af van de totale begrote lasten (na wijziging). Op basis van onze ervaringsnorm bij decentrale overheden is een afwijking van 2-3 % inherent aan een complex begrotingsproces. De afwijking bedraagt circa 1% en is derhalve binnen de ervaringsnorm. Gezien de solide financiële positie van de gemeente is de afwijking en het nadeel ten opzichte van de begroting niet zorgelijk. Een deel van de afwijkingen wordt veroorzaakt door de mutaties van reserves, waarbij de oorzaak van de afwijking tussen begroting en realisatie vooral fasering betreft.

3.2 Uw financiële positie vergeleken

- De bron voor de gemiddelden NL betreft het gemiddelde over 2017 voor gemeenten in de categorie >50.000 en <100.000 inwoners volgens waarstaatjegemeente.nl

3.2 Uw financiële positie vergeleken

Kengetallen moet in relatie tot elkaar worden gezien

Onze rol in relatie tot het weerstandsvermogen en financiële kengetallen

De analyse van het weerstandsvermogen en de financiële kengetallen is een onderdeel van het jaarverslag en de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Vanuit onze controlerende rol dienen wij vast te stellen of het jaarverslag (en dus deze paragraaf) niet strijdig is met de jaarrekening en geen materiële onjuistheden bevat. De kengetallen moeten altijd in relatie tot elkaar worden gezien. Uit de combinatie van de kengetallen kan een beeld worden gemaakt van de financiële positie van de gemeente. Daarbij kan ook inzichtelijk worden gemaakt wat de oorzaak is van een sterke of zwakke financiële positie. De financiële kengetallen geven, met de inherente beperkingen hierbij, inzicht in (de ontwikkeling) uw financiële positie, mede in relatie tot de landelijke benchmark.

Financiële positie gemeenten onder druk

Ontwikkeling Nederlandse Gemeenten

Het zijn roerige tijden voor gemeenten. De recessie - met de teruglopende inkomsten, tegenvallende grondverkopen en zware bezuinigingen - was nog maar net achter de rug, of de volgende grote uitdaging diende zich aan: het sociaal domein. Sinds 2015 bent u verantwoordelijk voor een groot aantal taken in het sociaal domein: maatschappelijke ondersteuning, jeugdzorg en arbeidsparticipatie. Dat is een monsterklus, operationeel én financieel! Gemeenten kunnen die taken, die gemiddeld bijna 40% van de totale begroting uitmaken, nu nog nét dragen. De meeste gemeenten geven echter aan dat het sociaal domein zwaar drukt op de begroting en vrezen dat het water ze straks financieel tot aan de lippen komt te staan. Of erger. Dat roept de vraag op hoe financieel gezond de Nederlandse gemeenten zijn. En wat betekent dit alles voor de komende jaren?

Om daarover helderheid te geven, hebben wij vanuit de branchegroep Lokale Overheid de financiële cijfers en kengetallen van alle gemeenten in Nederland over 2008 tot en met 2017 op een rij gezet en geanalyseerd. De uitkomsten daarvan zijn niet eenduidig; daarvoor zijn de verschillen tussen gemeenten, provincies en (krimp)regio's te groot. Landelijk gezien ontdekten wij echter wel degelijk een trend: de algehele solvabiliteit is tussen 2009 en 2017 gedaald van 42% naar 35%. Juist nu de gemeenten als gevolg van de nieuwe verplichtingen in het sociaal domein onder grote financiële druk staan, is dat een zorgelijke ontwikkeling. De bewegingsvrijheid van gemeenten neemt af omdat gemeenten steeds minder invloed hebben op hun uitgaven. Krimpregio's hebben het zwaar. Dat vraagt om hernieuwde aandacht voor de weerbaarheid en wendbaarheid (stresstesten), een risicogericht financieel toezicht, de herijking van de Algemene Uitkering en nieuwe vormen van samenwerken. Hoe dan ook: deze uitdagingen betekenen dat gemeenten keuzes moeten maken.

3.2 Uw financiële positie vergeleken

Uw financiële positie is voldoende

Financiële positie

Kijkend naar uw peergroup scoort u op ieder vlak beter dan gemiddeld, hieruit kan geconcludeerd worden dat de financiële positie van de gemeente Gooise Meren goed is.

Uw weerstandsvermogen is voldoende

Weerstandsvermogen gemeente Gooise Meren is ruim voldoende

In de paragraaf weerstandsvermogen heeft het college een overzicht opgenomen van de weerstandscapaciteit. De weerstandscapaciteit bedraagt volgens deze paragraaf € 49,2 miljoen (incidenteel). In het weerstandsvermogen ultimo 2018 is een bedrag van € 18,9 miljoen aan vrij aanwendbare bestemmingsreserves meegenomen. In de paragraaf weerstandsvermogen zijn de relevante risico's benoemd. De gemeente Gooise Meren heeft op basis van interne berekeningen het totale bedrag aan risico's waaraan de organisatie is blootgesteld bepaald op € 6,2 miljoen. Het weerstandsvermogen van de gemeente Gooise Meren is ruim voldoende te noemen.

De gemeente kan aan haar lange termijn verplichtingen voldoen.

Solvabiliteit en netto-schuldquote

De solvabiliteit bedraagt ultimo 2018 26,1%. Voor de solvabiliteit geldt dat hoe hoger dit percentage is, hoe beter de gemeente in staat is om haar verplichtingen op lange termijn te voldoen. De solvabiliteit van de gemeente Gooise Meren ligt rond het landelijk gemiddelde over 2017 voor gemeenten in de categorie tussen de 50.000 tot 100.000 inwoners.

De netto schuldquote bedraagt 71,3%. De netto-schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie en de hoogte van de investeringen uit het nabije verleden.

Voor zowel de solvabiliteit als de netto-schuldquote scoort de gemeente in lijn met gemeenten van vergelijkbare omvang. Ten aanzien van het weerstandsvermogen geldt dat deze is toegenomen ten opzichte van vorig jaar. Wij vragen uw blijvende aandacht voor de ontwikkeling daarvan.

Financieel risico als gevolg van de grondexploitatie is beperkt.

Ratio grondexploitatie

Voor de ratio grondexploitatie geldt dat hoe lager deze is, hoe beter. De ratio grondexploitatie van de gemeente Gooise Meren is gering doordat de grondpositie (de waarde van de grond) ten opzichte van de totale baten gering is en de ratio is lager dan het landelijk gemiddelde van vergelijkbare gemeenten. De grondexploitaties worden nader toegelicht in paragraaf 4.2.

4. Belangrijkste bevindingen

4.1 Financiële beheersing en toezicht

4.2 Ontwikkeling grondexploitaties

4.3 Begrotingsrechtmatigheid

4.4 Sociaal domein uitgelicht

4.5 Overige bevindingen

4.1 Financiële beheersing en toezicht

Financiële beheersing en toezicht	<p>Bevindingen naar aanleiding van onze interimcontrole</p> <p>Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij een interimcontrole uitgevoerd. Deze interimcontrole is primair gericht op de administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB) voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid en rechtmatigheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens. De bevindingen naar aanleiding van deze controle hebben wij opgenomen in onze managementletter. Samenvattend constateren wij dat uw organisatie de belangrijkste onderwerpen vanuit de bedrijfsvoering op de agenda heeft staan, hieraan voldoende aandacht besteedt en daarbij alert inspeelt op de externe en interne ontwikkelingen.</p> <p>De risico's die op korte termijn van belang zijn voor de gemeente, zoals onder andere de aanbestedingsrechtmatigheid, ontwikkelingen rondom de administratieve organisatie en interne beheersing en de automatiseringsomgeving komen in de managementletter aan bod.</p>
Proces jaarafsluiting en controle	<p>De samenwerking is evenals voorgaand jaar prettig, echter zijn er nog voldoende leerpunten. De zaken die ons positief zijn opgevallen betreffen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Behulpzaamheid van de medewerkers. 2. Bij aanvang van de jaarrekeningcontrole was een concept programmarekening beschikbaar. <p>Zaken die volgens ons voor verbetering vatbaar zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tijdige aanlevering van (belangrijke) documenten. 2. Voorafgaand aan de controle een grondige analyse uitvoeren op de herkomst van de cijfers en de aansluiting van aangeleverde stukken voor controledocumentatie op de jaarrekening.

4.2 Ontwikkeling grondexploitaties

Actualisatie en bijstelling grondexploitaties

Actualisatie en bijstelling grondexploitaties

Een grotere balanspost met betrekking tot onderhanden projecten betreft de voorraden (grondexploitatie). Door de invloed van de parameters (zoals kostenstijgingen, fasering, druk op verkoopprijzen, rente-effecten) die bepalend zijn voor de in de toekomst te realiseren opbrengsten hebben wij bij onze controle de grondexploitaties diepgaand gecontroleerd.

De risico's voor de grondexploitaties zijn in essentie terug te brengen tot drie P's:

- Planning: is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt? Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
- Programmering: in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavel appartementen, etc.) in de projecten in relatie tot de huidige marktvraag in de gemeente?
- Prijs: inherent gevolg van de economische crisis is dat de verkoopprijzen van woningen en dus van grond onder druk staan. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd, rekening houdend met het risico dat gronden later of in het geheel niet worden afgenomen?

Redelijkheid belangrijkste schattings- elementen vastgesteld

Deze drie P's zijn tijdens de jaarrekeningcontrole besproken met uw medewerkers. Tijdens deze gesprekken zijn de uitgangspunten gechallenged. De grondexploitaties zijn met deze uitgangspunten per 31 december 2018 geactualiseerd. Tevens is beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze zijn gewaardeerd en of er mogelijk een (aanvullende) verliesvoorziening moet worden getroffen.

Per ultimo boekjaar 2018 is de grondexploitatie Stork-locatie nog lopend. De nog te realiseren opbrengsten bedragen € 1,3 miljoen en de nog te realiseren kosten bedragen € 0,2 miljoen. Het nog te verwachten resultaat bedraagt hiermee € 0,2 miljoen negatief, waarvoor reeds in het verleden een voorziening is gevormd. De risico's ten aanzien van de grondexploitaties lijken hiermee beperkt.

Crailo

Grond ten onrechte afgevoerd van balans

Reeds voorgaand jaar is de grondexploitatie inzake Crailo geopend. Het doel van deze exploitatie is om een innovatieve en ambitieuze woonwijk te realiseren in combinatie met ruimte voor vormen van bedrijvigheid en natuur. In het boekjaar 2018 is de GEM Crailo B.V. opgericht en als deelneming in de jaarrekening van de gemeente verantwoord. De grond van Crailo aangekocht per 21 december 2017 is in eerste instantie per ongeluk afgevoerd van de balans per 31-12-2018. Deze grond ter waarde van € 8,5 miljoen blijft voorlopig eigendom van de gemeente tot inbreng in de grondexploitatie en hoeft pas per 31-12-2029 te worden betaald. Dit is gecorrigeerd in de aangepaste jaarrekening.

4.2 Grondexploitatie: verloop boekwaarden

De gemeente Gooise Meren heeft twee complexen afgesloten

Cijfermatig beeld
grondexploitaties
en belangrijkste
ontwikkelingen

De ontwikkeling van de boekwaarden

De ontwikkeling van de boekwaarde van gronden in 2018 is als volgt weer te geven (zie ook toelichting in de jaarrekening):

(*€ 1.000)	BW 31-12-2017	Investerings	Inkomsten	Mutatie voorzieningen	Resultaatsneming	BW 31-12-2018
Landgoed Nieuw Cruysbergen	-366	537	-90	0	- 80	0
Storklocatie	1.313	77	0	0	0	1.390
Crailo	818	0	-818	0	0	0
				0	0	
Voorziening grondexploitatie	-127	0	0	-100	0	-227
Totaal gronden	1.719	614	-/- 908	-100	- 80	1.163

Boekwaarde is in 2018 afgenomen van afgerond € 1,6 miljoen naar € 1,2 miljoen. De belangrijkste mutaties zijn:

- Investerings : € 0,6 miljoen; dit wordt vooral verklaard door de lasten bouw en woonrijp maken in het Nieuw-Cruysbergen.
- Verkopen : : € 0,9 miljoen; dit betreft de overdracht van het complex Crailo naar GEM Crailo BV.
- POC-methode : In totaal wordt er voor € nihil winst genomen o.b.v. de POC-methode.
- Vrijval voorziening : Sprake van een voorziening ad € 227K voor verlieslatende grondexploitatie Storklocatie per ultimo boekjaar.

Tussentijdse winstneming

In 2018 heeft geen tussentijdse winstneming plaatsgevonden.

4.3 Begrotingsrechtmatigheid

Begrotingsrecht- Matigheid

Lastenoverschrijdingen in het kader van begrotingsrechtmatigheid

In totaal heeft uw gemeente circa € 133,0 miljoen aan lasten begroot na wijziging, tegenover circa € 134,1 miljoen aan werkelijke lasten in 2018. Dit is in totaal een overschrijding van 1,1 miljoen (0,9%). De belangrijkste afwijkingen ten opzichte van de begroting na wijzigingen worden veroorzaakt door enerzijds de toename pensioenverplichtingen en wachtgelden wethouders van € 1,6 miljoen en anderzijds lagere lasten BUIG en Bbz (€ 1,0 miljoen) en lagere kosten ambtelijk apparaat (€ 0,7 miljoen). Aan baten had uw gemeente een bedrag van € 136,3 miljoen begroot na wijziging, tegenover € 140,6 miljoen aan werkelijke baten in 2018. In totaal gaat het om een hogere realisatie van baten van € 4,3 miljoen (3%). Naast het gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten ad € 6,4 miljoen kent een gemeente ook het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten plus of min de tussentijdse resultaatbestemmingen. Deze bestemmingen bestaan uit in de loop van het jaar gedane onttrekkingen uit reserves minus de tussentijdse stortingen in reserves. De stortingen in dan wel onttrekkingen aan reserves vinden plaats op basis van door u genomen besluiten. In 2018 is er per saldo circa € 4,9 miljoen aan de reserves toegevoegd zodat het gerealiseerde resultaat € 1,5 miljoen positief bedraagt.

De gemeenteraad autoriseert de begroting en stelt de kaders voor het college vast. Het college is verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleid binnen de gestelde begroting. Begrotingsafwijkingen dienen tijdig gesignaleerde en gerapporteerd te worden aan de gemeenteraad. Bij begrotingsoverschrijdingen die niet gedurende het jaar zijn voorgelegd aan de gemeenteraad is formeel sprake van een onrechtmatigheid. Echter hoeven deze overschrijdingen niet altijd te worden meegewogen in het accountantsoordeel bijvoorbeeld indien de overschrijding geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerd opbrengsten of overschrijdingen bij open-einde regelingen. In de toelichting op het overzicht van baten en lasten zijn de begrotingsoverschrijdingen nader weergegeven en geanalyseerd.

4.3 Begrotingsrechtmatigheid

Begrotings- rechtmatigheid

Zoals blijkt uit het overzicht van baten en lasten zijn er begrotingsoverschrijdingen op de lasten te constateren. Deze zijn in te delen in de onderstaande categorieën zoals opgenomen in de Kadernota Rechtmatigheid van de Commissie BBV.

Lasten per programma 2018	Begrotingsafwijking	Onrechtmatig, telt <u>niet</u> mee in het oordeel	Onrechtmatig, telt <u>wel</u> mee in het oordeel
01 Inwoners en Bestuur (totaal € 8.549.000)	Betreft overschrijdingen (totaal € 2.326.000). De hogere uitgaven passen binnen het bestaande beleid, welke niet tijdig zijnesignaleerd.	✓	
03 Openbare ruimte en verkeer (totaal € 11.685.000)	Betreft overschrijdingen (totaal € 1.876.000). De hogere uitgaven passen binnen het bestaande beleid, welke niet tijdig zijnesignaleerd.	✓	

Wij verwijzen voor een inhoudelijke en meer specifieke analyse van de begrotingsafwijkingen naar de analyse begrotingsafwijkingen zoals opgenomen in de toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening 2018 (hoofdstuk 4.3).

4.4 Sociaal domein uitgelicht

Lasten Sociaal domein 2018 bedragen volgens programma-rekening circa € 17,1 miljoen

Sprake van € 445.000 aan onzekerheden als gevolg van niet ontvangen controle-verklaringen en onzekerheden PGB

Sociaal domein in de jaarrekening

De uitgaven van de gemeente Gooise Meren over 2018 met betrekking tot het Sociaal domein bedragen ruim € 17,1 miljoen (begroot: € 18,1 miljoen). Op hoofdlijnen is de volgende onderverdeling naar de stromen “Jeugdzorg en WMO” te maken ontleend aan de programmarekening:

Onderdeel	2018	2017
Jeugdzorg ZIN	9,9	8,0
WMO ZIN	6,5	7,7
PGB	0,7	0,5
Totaal	17,1	16,2

Voor met name jeugdzorg geldt dat de uitgaven de afgelopen jaren (fors) zijn gestegen. Deze stijgingen ontstaan voornamelijk door een toenemende vraag. De landelijke financiële ontwikkelingen zijn zorgwekkend en een steeds groter deel van de beschikbare middelen in de begroting van de gemeente Gooise Meren worden hierdoor besteed aan het sociaal domein. Dergelijke stijgingen zijn op de lange termijn niet houdbaar, temeer ook omdat de gemeente Gooise Meren de aanvullende uitgaven niet kan claimen bij het Rijk. De gemeente Gooise Meren onderneemt diverse initiatieven om de kosten van het sociaal terug te dringen. Het is zaak om daarbij kritisch de ontwikkeling van de uitgaven in het sociaal domein te blijven bewaken.

Onzekerheden Sociaal domein

De gemeente heeft in regioverband (“Regio Gooi- en Vechtstreek”) met andere gemeenten Jeugdzorg en Wmo ingekocht. Voor een groot aantal aanbieders heeft de gemeente (eveneens in regioverband) in 2018 een controleverklaring ontvangen ten aanzien van de geleverde zorg over 2018. Uit de controle blijken geen onjuistheden. Voor een bedrag van € 125.000 kon onvoldoende controle-informatie worden aangeleverd waaruit bleek dat de prestaties zijn geleverd voor de zorglasten. Dit betreft vooral zorgaanbieders waarvoor geen controleverklaring bij een productieverantwoording kon worden geleverd. Daarnaast hebben de onzekerheden voor € 320.000 betrekking op PGB’s. Ten aanzien van de PGB’s blijkt dat de fouten gerapporteerd door de SVB aanzienlijk zijn gedaald ten opzichte van 2017. De fouten ten aanzien van de PGB’s blijven onder de rapporteringstolerantie.

4.5 Overige bevindingen

De gemeente heeft een voorziening gevormd voor afkoopsommen grafrechten

Grafrechten en grafonderhoud

Het beheer en onderhoud van uw begraafplaatsen wordt gefinancierd uit de inkomsten van de grafrechten. Bij uw gemeente bestaat de mogelijkheid om grafrechten en/of onderhoudsrechten af te kopen. Uit de ontvangen afkoopsom vloeit voor de gemeente de verplichting voort het graf gedurende de overeengekomen periode ter beschikking te stellen en/of te onderhouden. De gemeente Gooise Meren heeft (in het verleden) een voorziening gevormd voor onderhoud graven. Deze voorziening is gevormd voor de bekostiging van het grafrecht met de hiervoor van particulieren ontvangen afkoopsommen voor gebruik van het graf. De voorziening bedraagt per ultimo 2018 € 1,4 miljoen.

Uit gewijzigde BBV inzichten is duidelijk geworden dat voor ontvangen afkoopsommen een voorziening (vooruit ontvangen gelden van derden) gevormd zou moeten worden. Immers: de afkoopsom heeft betrekking op meerdere jaren en daarom zou gedurende de looptijd hiervan jaarlijks een deel van de gevormde voorziening ten gunste van het programmaonderdeel geboekt moeten worden. Feitelijk zijn de ontvangen afkoopsommen een meerjarige verplichting aan degene die de afkoopsom heeft betaald. Uit de controle van de grafrechten, inclusief de afkopen, blijken geen bevindingen.

De geactualiseerde onderhoudsplannen hebben geleid tot correctie van € 2,2 miljoen

Voorziening beheer gebouwen

De voorziening beheer gebouwen is ingesteld ter egalisatie van de kosten voor de onderhoud van de gebouwen. Gedurende onze controle hebben wij geconstateerd dat de onderhoudsbegroting in 2018 is geactualiseerd. De uitkomsten van dit onderzoek zijn verwerkt in de onderhoudsplannen.

Uit de geactualiseerde onderhoudsbegroting (inclusief mutaties van de afdeling vastgoed) bleek een overschot van ongeveer € 2,2 miljoen. Dit is gecorrigeerd in de aangepaste versie van de jaarrekening.

Voorziening zwembad De Zandzee

Voor 2019 is het van belang dat, net als in 2018, aanpassingen op de onderhoudsbegroting nader worden onderbouwd met inspecties of andere onderliggende documentatie.

Daarnaast is sprake van een voorziening inzake het zwembad De Zandzee van circa € 0,8 miljoen. Aan deze voorziening ligt echter geen (geactualiseerd) onderhoudsplan ten grondslag. De gemeente heeft deze voorziening in de jaarrekening 2018 omgevormd naar een reserve. Wij onderschrijven deze verwerkingwijze.

4.5 Overige bevindingen

Totale voorgestelde correctie van € 0,8 miljoen	<p>Voorziening pensioenen</p> <p>De gemeente heeft een voorziening gevormd voor de pensioenen van oud-wethouders. Tijdens de controle is gebleken dat de voorziening nog moest worden aangepast naar de actuele stand van zaken. Als gevolg hiervan dient de voorziening € 0,1 miljoen vrij te vallen. Dit is gecorrigeerd in de aangepaste versie van de jaarrekening. Daarnaast is tijdens de jaarrekeningcontrole gebleken dat niet actuele leeftijden- en sterftetabellen zijn gehanteerd. Dit leidt er toe dat de voorziening onjuist is berekend. Toepassing van de meest actuele tabellen leidt tot een verschil van € 0,7 miljoen dat ook in de jaarrekening is gecorrigeerd.</p>
Registratie door middel van een standenregister	<p>Volledigheid huuropbrengsten</p> <p>Reeds in het verleden hebben wij vastgesteld dat administratief de zaken ten aanzien van huuropbrengsten niet zodanig zijn ingericht dat op eenvoudige wijze adequate (financiële) monitoring kan plaatsvinden. Hierdoor bestaat het risico op onvolledige registratie van de verhuuropbrengsten, onvoldoende (tussentijdse) sturing en beheersing. Wij hebben vastgesteld dat in boekjaar 2018 nog in onvoldoende mate opvolging punt is gegeven aan het betreffende. Wij adviseren u de registratie (van overeenkomsten en contracten) nader in te richten, bijvoorbeeld door middel van het implementeren van een standenregister. Wij hebben begrepen dat de gemeente hier aandacht voor heeft en inmiddels aan werkt met behulp van een vastgoed manager.</p>
Invoering WNRA	<p>WNRA</p> <p>De invoering van de WNRA vindt plaats per 1 januari 2020. Inmiddels is de CAO Gemeenten (de vervanger voor de CAR-UWO) definitief waardoor het overgrote deel van de uitgangspunten duidelijk zijn. In 2019 zal uw organisatie in kaart moeten brengen op welke wijze dit effect heeft op uw begroting en dienen de wijzigingen in omstandigheden gecommuniceerd te worden met uw personeel.</p> <p>Naast de ontwikkelingen die de WNRA heeft voor uw gemeente is dit ook van invloed op de gemeenschappelijke regelingen waarin u deelneemt. Met name bij de veiligheidsregio kan de WRNA (voor veiligheidsregio's uitgesteld tot 2021) mogelijk grote financiële gevolgen hebben. Gezien de huidige discussie omtrent de vrijwilligersstatus van de brandweerlieden, die volgens de Europese standaarden zal worden omgezet naar een parttime dienstverband, zal tot gevolg hebben over de vergoedingen van de brandweervrijwilligers sociale lasten en pensioenbijdrages gedaan moeten worden. Ondanks het feit dat deze omzetting nog niet definitief is, is het aan te raden om samen met uw veiligheidsregio de financiële gevolgen in kaart te brengen.</p>

4.5 Overige bevindingen

Geen afwaardering
op Bredius

Ontwikkellocatie Bredius

De locatie Bredius te Muiden is in 2018 aangekocht voor € 3,8 miljoen op basis van een raadsbesluit uit 2017. De locatie is nog geen officiële grondexploitatie waartoe eerst een raadsvoorstel zal moeten worden goedgekeurd. Wel is er in de locatie geïnvesteerd. Er is voor € 1,5 miljoen aan zandaankoop verantwoord op de locatie, dit conform investeringskrediet. Onze controle heeft zich gericht op de waardering van de totale locatie welke (inclusief overige geactiveerde kosten) inmiddels € 5,4 miljoen bedraagt. Een extern bureau heeft recent een waarde advies uitgebracht waaruit blijkt dat de geïnvesteerde waarde terugverdiend kan worden en derhalve een afwaardering niet gerechtvaardigd is.

Soft controls

Soft controls

Er is steeds meer aandacht voor cultuur en gedrag. De maatschappij, in- en externe stakeholders vragen hier om. Daarnaast is een zichtbare cultuuromslag gaande naar resultaatgericht werken en zelfsturing. Het meetbaar maken en kunnen sturen op cultuur en gedrag is van groot belang om medewerkers door deze veranderingen heen te loodsen.

Een aantal redenen om aandacht te geven aan Soft controls:

- Voldoen aan de maatschappelijke vraag naar transparantie omtrent cultuur en gedrag.
- Verhogen van de kwaliteit van de interne beheersing en de controle werkzaamheden van de accountant.
- Daadwerkelijk 'in control' zijn door een goede balans tussen Hard controls en Soft controls te realiseren.
- Vanuit een visie en strategie gedrag en cultuur sturen.

Gooise Meren heeft aangegeven de mogelijkheden te onderzoeken om de werking van soft controls nader uit te werken met als doel:

- teams te faciliteren om de onderlinge samenwerking verder te verstevigen;
- medewerkers de mogelijkheid te bieden om externe stakeholders comfort te geven dat werkprocessen 'in control zijn' zonder een overvloed aan regels en procedures;
- een goed gesprek te kunnen voeren met de accountant over de auditaanpak en de mate waarin soft controls kunnen worden betrokken om de kwaliteit van het financiële proces te beoordelen.

Bijlage A: Onze controle

Bijlage C: In control statement

Bijlage B: Bevindingen SISA-bijlage

Bijlage A

Onze controle

Doel en object van de controle	Het doel van de controle is het geven van een onafhankelijk oordeel of de financiële overzichten van de gemeente Gooise Meren, in alle van materieel belang zijnde opzichten, zijn opgesteld zijn in overeenstemming met het BBV. Voor een uitgebreide beschrijving van onze aanpak verwijzen wij naar onze opdrachtbevestiging.
Materialiteit	Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel. Bij onze controlewerkzaamheden hebben wij als uitgangspunt de door de raad vastgestelde toleranties gehanteerd. De raad heeft ons daarbij opgedragen om bij onze oordeelsvorming en rapportering uit te gaan van de hierna vermelde goedkeurings- en rapporteringstolerantie. Op basis van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO) en onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 1.450.000. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn. Wij zijn met u overeengekomen dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 70.000 rapporteren, alsmede afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn. Onze controle richt zich tevens op de getrouwheid en rechtmatigheid van de informatie in de WNT-verantwoording en de SiSa-bijlage van de jaarrekening. Voor de WNT en SiSa gelden specifiek voorgeschreven rapporteringstoleranties die veelal lager zijn dan uw rapporteringstolerantie. Wij passen deze voorgeschreven WNT- en SiSa-toleranties eveneens op correcte wijze toe.
Onafhankelijkheid	Nederlands recht en overige beroepsregels, zoals de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO), vereisen dat wij onafhankelijk zijn ten opzichte van onze controle cliënten. Wij zijn van mening dat door ons is voldaan aan deze eisen. Wij bevestigen dat we geen giften hebben gegeven aan dan wel aangenomen van de organisatie of haar personeel. Wij hebben de overige dienstverlening naast de controle van de jaarrekening beoordeeld aan de hand van onze beroepsregels en hebben geconcludeerd dat het type dienstverlening en de vergoeding onze onafhankelijkheid niet beïnvloeden.

Bijlage A

Onze controle

Opdracht en controleaanpak	<p>Wij hebben de jaarrekening gecontroleerd conform de Nederlandse controlestandaarden en de met u gemaakte afspraken in de opdrachtbevestiging. Tevens beoordeelden wij de verenigbaarheid van de andere informatie, inclusief de overige gegevens en het jaarverslag met de jaarrekening en of deze geen materiële afwijkingen bevatten op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins. Voor een accountantscontrole gelden inherente beperkingen, die zijn uiteengezet in de opdrachtbevestiging.</p> <p>Onze controleaanpak is gebaseerd op een risicogerichte benadering. Deze aanpak gaat uit van een risicoanalyse op transactiestromen, zoals verkoopactiviteiten en personeelszaken. Daarnaast worden bedrijfsrisico's beoordeeld die voortvloeien uit de strategie en operaties van gemeente Gooise Meren. In de risicoanalyse hebben wij beoordeeld in hoeverre de onderkende risico's van invloed kunnen zijn op de jaarrekening.</p> <p>De risico's met een hoge waarschijnlijkheid van het zich voordoen en mogelijk materiële impact hebben in onze controle meer aandacht gehad. Deze risico's betreffen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Waardering van de voorraden bouwgrond in exploitatie. • Rechtmatigheid uit hoofde van de Europese aanbestedingen. • Management override.
Strekking van de controle-verklaring	<p>Aangezien de jaarrekening 2018 van gemeente Gooise Meren aan de daaraan te stellen eisen voldoet, hebben wij een goedkeurende controleverklaring, gedateerd op 2 juli 2019, afgegeven bij deze jaarrekening. Alle bevindingen voortvloeiend uit onze controle van de jaarrekening 2018 zijn afdoende behandeld en onze controle is afgerond.</p>
Continuïteit	<p>De waarderingen in de jaarrekening van gemeente Gooise Meren zijn gebaseerd op de veronderstelling dat gemeente Gooise Meren als geheel in continuïteit zal worden voortgezet. De inschatting of een duurzame voorzetting mogelijk is, inclusief de eventueel in de jaarrekening op te nemen toelichting, is de wettelijke verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders. Als accountant beoordelen wij de aanvaardbaarheid van de door het college van burgemeester en wethouders ingeschatte mogelijkheden tot een duurzame voortzetting. Wij vinden deze inschatting aanvaardbaar.</p>

Bijlage A

Onze controle

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening en bevat geen materiële afwijkingen

De jaarstukken 2018 van uw gemeente bestaan uit:

- Het jaarverslag 2018 (programmaverantwoording en verplichte paragrafen).
- De jaarrekening 2018 (balans met toelichting, overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting inclusief SiSa-bijlage en taakvelden).

In het onderdeel ‘programmaverantwoording’ van het jaarverslag dient informatie opgenomen te worden over: wat hebben we gedaan, wat hebben we bereikt en wat heeft het gekost? De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (zoals weerstandsvermogen, bedrijfsvoering etc.) het jaarverslag. Beide onderdelen vallen niet (expliciet) onder de controle van de jaarrekening. Het primaire object van de accountantscontrole (op grond van artikel 213 van de Gemeentewet) is de jaarrekening (de balans met toelichting en het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting). De inhoud van het jaarverslag (programmaverantwoording en paragrafen) hebben wij getoetst. Bij onze controle hebben wij geen materiële afwijkingen tussen het jaarverslag en de jaarrekening geconstateerd. Het jaarverslag en de jaarrekening zijn met elkaar verenigbaar.

De grondslagen van de jaarrekening 2018 zijn aanvaardbaar

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw gemeente zijn uiteengezet in de grondslagen van de jaarrekening 2018. In 2018 zijn er geen wijzigingen geweest in toegepaste verslaggevingsgrondslagen die een aanzienlijke invloed hebben op de baten en lasten of de financiële positie van uw gemeente. Significante verslaggevingsgrondslagen en toepassing hiervan zijn belangrijk voor de presentatie van de financiële positie van uw gemeente en de baten en lasten in de jaarrekening. Daarnaast vereisen zij van het college en het management dat zij een oordeel vormen ten aanzien van soms moeilijke, subjectieve en complexe posities vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn. Wij hebben het door het college en het management toegepaste proces met betrekking tot significante verslaggevingsaspecten geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd.

Bijlage A

Onze controle

Fraude en non-compliance	<p>Onze controle is niet specifiek gericht op het ontdekken van fraude. Bij de planning voor de jaarrekeningcontrole, houden wij rekening met het risico dat de jaarrekening als gevolg van fraude en onregelmatigheden onjuistheden van materieel belang zou kunnen bevatten. Daarnaast hebben wij beoordeeld in hoeverre sprake kan zijn van een risico omtrent corruptie. Eén van de door ons uitgevoerde maatregelen is het bespreken van de mogelijke frauderisico's en mogelijke fraudesituaties op verschillende niveaus binnen de organisatie. Hiertoe hebben wij de mogelijke frauderisico's en de mogelijke fraudesituaties besproken met de concern controller en de portefeuillehouder financiën. Deze besprekingen en onze controlewerkzaamheden hebben geen aanwijzingen voor materiële fraude opgeleverd.</p> <p>Bij de beoordeling van het risico omtrent corruptie hebben wij gekeken naar klant specifieke omstandigheden zoals de geografische plaats van de activiteiten, hebben we gekeken naar de sectoren waar corruptie meer dan gemiddeld voorkomt en hebben we beoordeeld in hoeverre buitenlandse wetgeving als de UK Bribery Act en de US Foreign Corrupt Practices Act van invloed kunnen zijn.</p> <p>Wij hebben aandacht besteed aan de compliance met de voor u van toepassing zijnde wet- en regelgeving en overige bepalingen voorzover wij die van belang achten in het kader van onze controle van de jaarrekening.</p> <p>Uit onze beoordelingen van de van de boven genoemde regelgeving in combinatie met de branche waarin u als lokale overheidsinstelling functioneert hebben wij geen tekenen dat er strijdigheden plaatsvinden.</p>
Geautomatiseerde gegevensverwerking	<p>De accountant dient op basis van artikel 2:393, lid 4 BW, melding te maken van zijn bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Tijdens de interimcontrole hebben wij ook relevante processen met betrekking tot de geautomatiseerde gegevensverwerking getoetst. Voor onze bevindingen verwijzen wij naar onze managementletter 2018. Wij hebben de automatiseringsorganisatie van de organisatie uitsluitend in het kader van de jaarrekeningcontrole beoordeeld. De punten waarop de verschillende applicaties voor verbetering vatbaar zijn, zijn met u in onze managementletter gecommuniceerd.</p>

Bijlage B

Bevindingen SISA-bijlage

Inleiding

Bij de jaarrekening wordt als bijlage de SiSa-verantwoording toegevoegd. De gemeente Gooise Meren heeft de rechtmatige totstandkoming van de SiSa-bijlage getoetst.

Strekking controleverklaring rechtmatigheid	Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid	Goedkeurend

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit rapport over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die in 2018 in het kader van SiSa worden verantwoord. Wij doen dit middels een tabel, die ook moet worden opgenomen als geen fouten of onzekerheden zijn geconstateerd. Per regeling wordt aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd. Deze tabel hierna weergegeven.

Nr.	Specifieke uitkering of overig	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout / onzekerheid
D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018 (OAB)			
E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaaï			
E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer SiSa tussen medeoverheden			
F1	Regeling aankoop woningen onder een hoogspanningsverbinding			
G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2018			
G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeentedeel 2018			

Bijlage C

In control statement

Rechtmatigheids-
verantwoording
college vanaf
boekjaar 2021

De aanleiding

Momenteel geven de externe accountants nog een verklaring af ten aanzien van de rechtmatigheid, maar vanaf het boekjaar 2021 geeft de externe accountant alleen nog een oordeel inzake de getrouwheid van de jaarrekening. Vanaf 2021 geeft het college van B&W zelf een rechtmatigheidsverantwoording af in de jaarstukken. Als gemeente is het verstandig dat u zich nu al voorbereidt. Vragen die u zich voorafgaand aan de wetswijziging kan stellen zijn¹:

1. Wat zijn uw gemeentelijke ambities aangaande de rechtmatigheidsverantwoording en het eventueel breder trekken naar een “in control statement”? En hoe raken deze ambities de inrichting van uw bedrijfsvoering?
2. Wat is er voor nodig om (als B&W) straks een rechtmatigheidsverantwoording af te kunnen geven?
3. Heeft u al voldoende expertise in huis of moet u samenwerking in de regio opzoeken?
4. In hoeverre bent u al in staat om zelf een oordeel te geven over de financiële rechtmatigheid van uw belangrijkste processen? Is uw verbijzonderde interne controle-functie bijvoorbeeld al zodanig opgezet dat, aan het eind van het jaar al een totaalconclusie getrokken kan worden met opgenomen een vertaling naar de balans en staat van baten en lasten?
5. Kan uw gemeente al eerder proberen om zelf een (deel van de) rechtmatigheidsverantwoording op te stellen, vooruitlopend op de wettelijke verplichting, en kan die verantwoording dan ook gebruikt worden voor de afstemming en voorbereiding op de externe accountantscontrole?

Uw gemeente wordt straks gevraagd een rechtmatigheidsverantwoording af te geven. Een in Control Statement gaat verder dan de rechtmatigheidsverantwoording. Het gaat bij een in control statement niet alleen over de risico's die bestaan op het gebied van rechtmatigheid, maar om alle risico's met een grote kans en/of impact.

¹ Rechtmatigheidsverantwoording in jaarrekening van gemeente, 5 oktober 2018, <https://vng.nl/onderwerpenindex/gemeentefinancien/begroting-en-verantwoording/nieuws/rechtmatigheidsverantwoording-in-jaarrekening-van-gemeente>

Bijlage C

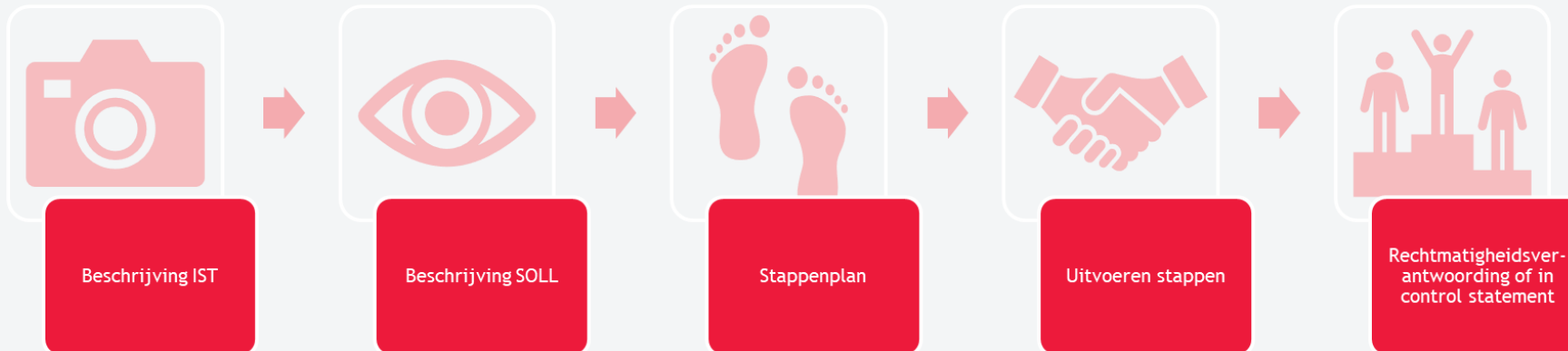
In control statement

Stappenplan rechtmatigheids- verantwoording

Hoe kom je tot een rechtmatigheidsverantwoording / In Control Statement?

De wettelijke wijziging is gericht op de rechtmatigheid. Veel gemeenten moeten hiervoor nog de nodige stappen zetten, hierbij kan gedacht worden aan:

1. Het in kaart brengen van de huidige situatie (IST situatie).
  - Vaststellen in hoeverre de gemeente al in staat is om zelf een oordeel te geven over de rechtmatigheid.
  - Beoordelen van het huidige interne risicobeheersings- en controlesysteem en het evalueren van de huidige verbijzonderde interne controlefunctie.
2. Het bepalen welke ambities uw gemeente heeft aangaande de rechtmatigheidsverantwoording. De range loopt van een rechtmatigheidsverantwoording op enkele onderwerpen tot het In Control Statement. (SOLL situatie).
3. Het vertalen van de ambities naar de inrichting van de bedrijfsvoering c.q. bepalen welke stappen gezet moeten worden om de SOLL situatie te bereiken.
4. Uitvoeren van de stappen, waarbij onder andere gedacht kan worden aan de stappen: het in kaart brengen van de rechtmatigheidsrisico's en het uitvoeren van interne controles.
5. Als laatste stap het opstellen van de rechtmatigheidsverantwoording.

Nieuwe perspectieven

In de nieuwe economie doen kansen zich sneller voor dan ooit. Nieuwe spelregels geven een boost aan zakelijk werken. En een nieuwe generatie staat klaar om het anders te doen. Beter, slimmer, innovatiever. Wie succesvol wil ondernemen, moet zelf ook vernieuwen. Open staan voor verandering. En met open vizier kijken naar de mogelijkheden die voor ons liggen.

Nieuwe perspectieven, dát is wat BDO u wil bieden. En kan bieden, dankzij onze unieke combinatie van lokale marktkennis en een internationaal netwerk. Persoonlijke dienstverlening en een professionele aanpak. BDO helpt u graag om vanuit een andere invalshoek naar uw business te kijken. Zodat u de juiste beslissingen neemt om uw organisatie sterker, wendbaarder en succesvoller te maken. Of u nu een mkb-bedrijf, familiebedrijf, publieke organisatie of internationale organisatie bent.

BDO kijkt graag met u vooruit. Samen komen we tot nieuwe inzichten en nieuwe kansen in uw markt. Samen creëren we nieuwe perspectieven.

BDO Accountants & Adviseurs verleent vanuit 25 vestigingen in heel Nederland en met ruim 2.500 professionals diensten op het gebied van accountancy, belastingadvies en consultancy.

BDO adviseert organisaties in tal van branches en is sterk in de advisering aan het Nederlandse middenbedrijf, (semi-) overheidsinstellingen en familiebedrijven. Of het nu gaat om een controle van uw jaarrekening, de begeleiding van een ingewikkelde overname of een fiscaal advies op maat. In alle gevallen heeft u te maken met professionals. Zowel lokaal, regionaal, landelijk als internationaal. BDO maakt deel uit van het internationale BDO-netwerk (actief in 162 landen, meer dan 73.500 medewerkers wereldwijd) dat bestaat uit zelfstandige en onafhankelijke organisaties, die over de hele wereld onder de merknaam BDO actief zijn op het gebied van de zakelijke dienstverlening. Dat maakt ons in alle opzichten bijzonder betrokken. Kijk voor meer informatie op www.bdo.nl